

DE COMERCIANTS A *GRANDES* D'ESPANYA. ELS CERNESIO, COMTES DE PARCENT, AL SEGLE XVII¹

Josep San Ruperto

Resum: La Casa dels Cernesio, d'origen italià, es va instal·lar a la València del segle XVII i va protagonitzar tot un procés de mobilitat social accelerada. L'assentament a la ciutat de València vingué de la mà d'una estratègia mercantil que connectava bona part dels ports de la Mediterrània occidental. Amb una decisió no atzarosa, els Cernesio emparentaren amb l'elit valenciana, van comprar la baronia de Parcent i adquiriren la posició de noblesa titulada. La simbiosi d'una bona estratègia comercial i matrimonial els feren destacar en l'àmbit social, cultural i polític. Amb l'avinentesa de la Guerra de Successió, la fidelitat borbònica es va saldar en el reconeixement de *Grandeza* d'Espanya per al tercer comte de Parcent.

Paraules claus: Comtes de Parcent, llinatge, comerç, ascens social, País Valencià, segle XVII.

Abstract: The House of Cernesio, an Italian family, arrived to Valencia in the 17th century and they immediately moved up the socio-economic ladder. Their establishment in the city of Valencia was favoured by a commercial strategy that connected most of the ports of the Western Mediterranean sea. As a deliberate decision, they got married with members of the Valencian elite; they also bought the barony of Parcent and became part of the titled nobility. The symbiosis of a good marriage and a good commercial strategy made them a successful family in social, cultural and political standings. After the war of the Spanish succession, they got the title of Grandeza de España as an acknowledgment for their loyalty towards Felipe V.

Key words: Earls of Parcent, lineage, trade, social advancement, Valencian Country, 17th century.

MÉS enllà dels estudis genealògics, el panorama historiogràfic valencià –i en general hispànic– sobre la família, particularment les elits de poder, ha experimentat durant els últims anys una profunda renovació. En l'actualitat, la historiografia valenciana compta ja amb estudis rellevants sobre alguns llinatges de la noblesa, molts d'aquests encara inèdits i alguns en procés de realització de la tesi doctoral que, de segur, proporcionaran fruits

¹ Aquesta és la síntesi del Treball de Final de Màster del Postgrau en *Història i Identitats Hispàniques en la Mediterrània Occidental (segles XV-XIX)*, que es va presentar el 23 de juliol de 2012 davant de la comissió acadèmica formada per la doctora Emilia Salvador Esteban, i els doctors Rafael Benítez Sánchez-Blanco i Ricardo Franch Benavent; i dirigida per les doctores Carme Pérez Aparicio i Amparo Felipe Orts.

a curt termini de gran abast. Cal apuntar alguns treballs que als anys 90 donaren peu a encetar aquesta línia d'investigació, com el de M. Batllori, sobre la família Borja (1994), el de J. Brines, A. Felipo, M. J. Gimeno i C. Pérez Aparicio, sobre els gran patrimonis castellonencs (1995), i el treball de J. A. Catalá, que analitzà les rendes i patrimonis de la noblesa al segle XVIII (1995). També, la investigació de les elits en el context de la configuració territorial de la Monarquia Hispànica té un reconegut pes arreu de l'Estat Espanyol, dedicant-se reunions científiques, obres col·lectives i aportacions individuals a la temàtica. Inserim en aquest brollant context historiogràfic el nostre primer treball sobre un dels llinatges valencians, els Cernesio, que pretén ser una aproximació a la trajectòria que la família desenvolupà durant el segle XVII des de els diferents aspectes i perspectives que formaren el seu conjunt. Un llinatge d'unes característiques particulars, d'una banda en l'origen i la motivació d'instal·lar-se a València, ja que els Cernesio no formaven part de la noblesa que es remuntava a la conquesta cristiana del País Valencià per Jaume I, sinó que la seua arribada venia lligada al comerç per part d'una família nord-italiana al segle XVII. I d'altra banda, per la seua ràpida mobilitat social, que els permeté ascendir de mercaders a senyors, després a comtes i finalment obtenir, a primeries del segle XVIII, la *Grandeza* d'Espanya, que els situava en posicions vertaderament privilegiades de l'economia, la societat, la política i la cultura durant l'Època Moderna.

Traçar la seua trajectòria durant un període que compren al voltant de cent anys, obliga a la consulta d'un elevat nombre de fonts i a la selecció de determinats aspectes.² Donada la complexitat que presenta l'estudi d'una família nobiliària com aquesta, hem volgut cenyir-nos a traçar l'evolució familiar destacant les facetes més importants dels personatges principals, allò que creiem que era representatiu i significatiu en la vida i la societat que va viure el personatge.

1. ELS ORÍGENS DEL LLINATGE: DE POMERÀNIA A MILÀ I DE MILÀ A VALÈNCIA

A fi d'entendre qui eren i d'on provenien els primers membres de la família Cernesio arribats a València, Constantí i Francesc, hem rastrejat el

² A la *Sección Nobleza* de l'*Archivo Historico Nacional* trobem conservat i totalment digitalitzat el fons PARCENT, arxiu privat de la família que conté 215 caixes. Tanmateix traçar una evolució familiar a València ens fa no defugir de documentació a altres arxius com l'Arxiu Municipal de València, on em trobat documentació referent a les relacions econòmiques i socials dels primers membres arribats a la Ciutat; també l'Arxiu del Patriarca, per consultar documentació notarial referent a testaments o capitulacions matrimonials; així com també a l'Arxiu del Regne de València per consultar la seua activitat en les Juntes d'Estaments.

seu llinatge, que es remuntava a temps immemorials.³ El cognom Cernesio venia lligat al comtat de Vermelandia i Mecheburg⁴ al cap de Guillem Cernesio al 1038, que era alhora capità general de l'emperador Conrat II el Sàlic. Els seus rebesnéts continuaren a la vora dels emperadors germànics i, residents a Lübeck, van acompanyar, el 1220, Frederic II a les croades cap a Terra Santa, a l'ajuda de Joan de Brienne, regent de Jerusalem. L'emperador es rodejà de dos alts capitans, Conrat i Enric Cernesio, qui després d'una victòria a Terra Santa es guanyaren la recompensa d'or i plata i la definició de “valerosos leones de Pomerania”, adornant amb aquesta memòria l'escut i armes que representarien els Cernesio: un castell roig sagnant amb dos lleons als laterals i dues branques de llorer que simbolitzarien les victòries guanyades a Terra Santa. Tornats a Itàlia, amb l'emperador, un dels dos germans fou nomenat governador de Milà i l'altre acompanyà Frederic II fins que els avatars de la història acabaren deslligant la família dels emperadors germànics. Sense massa possibilitats al nord d'Europa, la família marxà a Como i Milà, on hi quedaria establerta. Si bé existeix un buit documental fins el segle XV, podem dir que acabaren convertir-se en una de les famílies aristocràtiques de la regió milanesa, ocupant diversos càrrecs del govern municipal de Como durant els segles XV-XVII.⁵ Demostraven, així, les seues capacitats i el seu estrat social i certificaven també l'ascendència noble de la família, ja que “en Como son cinquenta los decuriones y todos nobles los que componen su gobierno”. Apuntaven, a més, que la família “se alla enlazada con las más visibles de Italia, entre ellas la de Borromeos de Milán i la señora Claudia Odescalzo, natural de Como”.⁶ L'anomenada Clàudia Odescalchi casada a la segona meitat del segle XVI amb Jerònim Cernesio tingué quatre fills, dos dels quals, Constantí i Francesc, lligats a una estratègia mercantil, prengueren la decisió de traslladar aquest immemorial llinatge de Milà a València.

2. L'ARRIBADA AL REGNE DE VALÈNCIA DELS CERNESIO: FAMÍLIA, XARXES MERCANTILS I PODER

La primera referència de l'arribada de la família la trobem a principis de segle XVII. Els germans Cernesio formaven part d'una xarxa de merca-

³ Archivo Historico Nacional (AHN), *Sección Nobleza*, PARCENT, C.64, D.6.

⁴ Probablement es tracte de la població de Mecklemburg, a Pomerània. No ha estat fàcil, en altres casos, identificar els topònims, raó per la qual s'ha mantingut l'ortografia del document.

⁵ *Ibid.* Imatge 2-9. Certament, hem d'agafar amb certa precaució els relats de història de les famílies de la noblesa tot i que, en aquest cas, tenen aportacions considerables i mostren una certa versemblança, apuntant dates concretes.

⁶ *Ibid.* Imatge 11.

ders que estenia els seus tentacles per diversos ports de la Mediterrània occidental, com Gènova, Marsella, Palma, Barcelona o València, traçant en conjunt una estratègia econòmica-familiar marcada per l'expansió dels negocis propis, l'increment del capital i l'ascens social. És ben sabut que, passada la primera dècada del Sis-cents, el País Valencià es veuria immers en una crisi econòmica –tot i que es podria considerar generalitzada a Europa–, agreujada per les conseqüències de l'expulsió dels moriscos. La baixada en la producció de cereals com el forment, també motivada pel cultiu de nous productes, generava una dependència de l'exterior, agreujada per les crisis productives, industrials i agrícoles, que es generalitzaren ben bé arribat a la meitat del segle XVII, procés aquest, de crisi i dependència, que ha estat analitzat en nombrosos estudis. En aquest context, la Companyia dels Cernesio es va dedicar, sobretot però no sols, a la importació de forment, arribant a adquirir fins a 75.280 cafissos de blat, descarregant-lo al port de València entre 1626 i 1638, procedents en la seua majoria de les dàrsenes insulars de Sardenya i Sicília.⁷ Així, tant els registres del Peatge de Mar com els dels administradors de forment de la Ciutat, deixen constància de l'arribada de blat i altres mercaderies, de manera variable però periòdica, amb importants quantitats de forment pactats i pagats pels jurats de la Ciutat de València als germans Cernesio. Si bé el forment va ser el producte que més partides va sumar en l'activitat de la Companyia al port de València, podem dir que en 1615, ja amb un volum de mercaderies important predomina, almenys en el seu nombre, la importació de teles, tot i la diversificació de productes arribats, que ens aproxima al complex món del comerç. Així importaran formatge, mantega, tonyina o sucre. També diferents béns per consum propi i gaudi personal com ara cavalls, paper, llibres o esclaus,⁸ que representarien l'estatus social amb el qual s'identificaven i provaven a inserir-se.

A la Ciutat de València la seua arribada venia lligada als beneficis de tota mena que els podia proporcionar, pel fet de presentar unes condicions molt favorables per al desenvolupament de les activitats mercantils, com ara una certa debilitat de la burgesia comercial local, sumada a la forta crisi econòmica. A més, la capital era un lloc on podien traçar millor les seues xarxes socials, ja que València, com és ben sabut, albergava les famílies nobles més importants del territori –almenys aquelles que no s'havien tras-

⁷ R. Blanes Andrés, "Comercio de importación marítima de cereales en la Valencia del segundo cuarto del seiscientos", en F. J. Aranda Pérez (coord.), *La declinación de la Monarquía Hispánica en el siglo XVII*, vol. 1, VIIª Reunión Científica de la Fundación Española de Historia Moderna, 2004, pp. 481-501.

⁸ M. Puga Martínez, *Comercio marítimo de importación en el puerto de Valencia en el año 1615*, (Tesi de llicenciatura inèdita), València, Universitat de València, 1986 pp. 106-516 i 542.

lladat a la cort— i així podien desenvolupar també estratègies socials, matrimonials i familiars. A la capital, es trobaven també els principals centres econòmics i les grans institucions polítiques que oferien, a la suma, una projecció, que altres ciutats comercials, com ara Alacant —que al segle XVII competia per l’hegemonia marítima amb València— no podien oferir. Un dels fets claus per a la seua projecció fou la nefasta situació econòmica valenciana amb una Taula de Canvis a punt de la fallida, resultat de la mala gestió dels agents municipals que la controlaven, i de les conseqüències de l’expulsió dels moriscos. La Taula va patir durant els segles XVI i XVII enormes dificultats, que van fer intervindre agents del rei en algunes ocasions. L’estudi d’A. Felipo⁹ permet constatar aquesta evolució, que podríem anomenar catastròfica en alguns moments, suposant una necessitat imperiosa de numerari a principis del Sis-cents. Això va propiciar que al 1611 a la vora d’una fallida, algunes persones respongueren a la petició d’ingressar diners comptants reclamats per la Ciutat per incrementar l’activitat de la Taula, entre els quals destacà Constantí Cernesio, qui va aportar una suma de més de 4.500 lliures.¹⁰ Amb la participació en la dèbil esfera financera valenciana, als Cernesio els caldria sanejar els comptes de la Ciutat per, posteriorment, beneficiar-se’n d’ells. Aquells diners que prestaven a la Ciutat amb uns interessos anuals, es veien incrementats poc després per les necessitats d’avituallament de blat. La conjunció de l’estratègia financera i mercantil, situava els Cernesio entre les persones amb més prestigi del Cap i Casal, i la relació que es podia establir, ja a principis del segle, responia a una fórmula de prestar “a canvi de” o “*do ut des*”.

A més, el Regne de València es veuria immers en una forta crisi bladera entre 1629 i 1631. Els jurats de la Ciutat, al 1629, es van veure obligats a recuperar el sistema de seguretats, que s’establia amb diferents mercaders per facilitar la importació constant de blat,¹¹ per tal d’evitar que el dèficit es convertira en fam. Els germans Constantí i Francesc Cernesio van subscriure l’ajuda, pactant amb la Ciutat la importació de grans quantitats de forment. Així els podem trobar com a principals beneficiaris en la primera crida important unes 2.500 cafissades de blat entre juny i desembre de 1629, col·locant-se darrere d’ells i amb menor importància Domènec Royo i Bertomeu Almansa.¹²

El que és cert és que els Cernesio mantingueren un contacte permanent amb els jurats durant el període, bé per al cobrament de quantitats pen-

⁹ A. Felipo Orts, *Las arcas de la ciudad. Gestión municipal e intervencionismo real en Valencia (1517-1707)*, València, PUV, 2008.

¹⁰ *Ibid.*, pp.168-169. Si restem dos grans inversors que aportaren més de 40.000 lliures en conjunt, amb els noms de Pau Ferris i Pau de Castro, podem afirmar que Constantí Cernesio va ser l’inversor principal entre les 38 persones restants que aportaren quantitats per davall de les 5.000 lliures.

¹¹ *Ibid.*, p. 229.

¹² Arxiu Municipal de València (AMV), *Manual de Consells*, A-156, fol. 691r.

dents, bé per l'entrega de blat, per pactar o firmar acords –fins i tot amb els seus testaferos a Càller, com el cas de Gaspar Malonda–,¹³ i també per fer negocis encomanats pels jurats.¹⁴ Aquesta relació, incrementada durant 1629-1631 va fer que el govern municipal acordara en abril de 1630 el “consentiment per a que lo dit señor racional fasa fer una font de plata de pes de cent y vint-y-cinch lliures, ab or, y man donar y lliurar aquella a Constantin Sernesio, cavaller, en recompensa de les moltes diligències que ha fet en fer portar forments per a l'avituallament de la present ciutat”.¹⁵

Els Cernesio es guanyaven així el respecte social de la Ciutat i el benefici econòmic que els reportava exercir en la pràctica el monopoli del comerç de blat amb València. Tanmateix, les seues relacions econòmiques queden patents també amb altres personalitats com el portantveus general governador de la Ciutat i Regne de València, Vicent Vallterra o el duc de Medina de las Torres.¹⁶ Els seus negocis comercials els van permetre portar una vida sumptuosa i van poder adquirir durant els primers anys de residència al Regne, diferents terres i cases, pràcticament totes elles a l'Horta i ciutat de València. No obstant, per a l'ascensió social que estaven adquirint necessitaven ser senyors de vassalls.

3. L'ESTRATÈGIA MATRIMONIAL: PASSOS PER A LA CONSOLIDACIÓ AL PAÍS VALENCIÀ

A més dels lligams estrictament econòmics, els Cernesio van desenvolupar tota una estratègia social per establir uns nexes de parentesc en els territoris de la Mediterrània occidental. En una situació econòmicament avantatjosa i amb un prestigi i reconeixement per part de la Ciutat als Cernesio, els grups de poder veien en ells una implantació a la ciutat i una mobilitat que podia augurar un bon futur. Així doncs, van emparentar amb la família Tàrrega i de Iñigo d'origen lleidatà i lligada al Tribunal de la Inquisició, que es traslladava a la ciutat de València on Gaspar Tàrrega va accedir als càrrecs jurídics del Regne.¹⁷ Gaspar tenia dos filles, Anna Maria i

¹³ *Ibid.*, A-156, carta de Gaspar Malona als jurats de la Ciutat de 4 de desembre 1630.

¹⁴ *Ibid.*, A-157, p. 825r. Els jurats encarregaren a Constantí que noliejara embarcacions per fer gestions a Barcelona, Mallorca i Sardenya en nom de la Ciutat.

¹⁵ *Ibid.*, A-157, fol. 799.

¹⁶ AHN, *Sección Nobleza*, PARCENT, C.135, D.1, Imatge 236. Testament de Constantí Cernesio publicat el 6 de juliol de 1656. El duc de Medina de las Torres té un deute contret amb els Cernesio de 30.000 lliures.

¹⁷ *Ibid.*, C. 44, D. 2, Imatge 4. Sobre Gaspar Tàrrega: T, Canet Aparisi: *La Magistratura valenciana (ss. XVI-XVII)*, València, Universitat de València, 1990, pág. 168, i V, Graullera Sanz: *Juristas valencianos del siglo XVII*, València, Biblioteca Valenciana D.L., 2003, pp. 341-342 i 511.

Caterina, i va pactar les seues capitulacions matrimonials amb els dos germans Cernesio. La política matrimonial en aquell moment tenia també un reflex econòmic i social molt important, és per això que resulta significatiu el consentiment prestat al casament de les seues úniques dos descens amb els germans.

El casament es va fer “attenent sols a guardar y gualtat entre les dos germanes”,¹⁸ signant així Gaspar Tàrrega, el *pater familias*, les capitulacions del casament en 1618 d’Anna Maria Tàrrega amb Constantí Cernesio, i posteriorment, al gener de 1625, el de Caterina Tàrrega amb Francesc. Entre els diferents capítols matrimonials, es fixava una dot de 10.000 lliures, repartides entre l’entrega d’una casa amb algunes cafissades de terra, un cens, diners líquids, un censal que responien les viles de Palma i Ador, algunes joies, vestits i mobles per a la casa i unes 4.000 que es reservaven per a després de la mort de Gaspar Tàrrega. S’acordava el creix, o augment de dot, que havien d’aportar els marits, en la quantitat de 5.000 lliures; i es fundava un vincle dels diners de la dot que havia de recaure en els fills dels matrimonis a elecció de les esposes. A més, s’establia, en el que podem considerar el document fundacional de la Casa Cernesio-Tàrrega, o almenys el principi d’obligació d’un futur llinatge per als fills de les parelles, que entregaren després de la mort, com a mínim, 12.000 lliures preferiblement a “un fill o filla a soles si molts ne tindrà o repartir-los, a hu poc, y a altres molt, ab facultat de vincular la donació”.¹⁹ La mentalitat de perpetuar la família estava present, mostrant com l’estratègia matrimonial era la de constituir-se en Casa a València, per reproduir-se a partir de la selecció d’un hereu únic, preferiblement, que poguera arregar en la seua persona el major patrimoni possible. Per assegurar la perpetuïtat de la Casa, Gaspar pactà alguns interessants capítols, els quals obligaven els Cernesio, sota pena de 4.000 lliures, a no poder emportar-se les seues mullers fora dels regnes d’Espanya “per estar, viure ni residir, en ningun temps ni per ninguna causa, via, manera y rahó”,²⁰ ja que Gaspar no volia que la seua única herència a València pogués escapar a Milà amb aquestos lígurs, que no sabia bé si preferien asseure’s a València o tornar a la seua terra d’origen. En el cas de Francesc, a més obligava a “consumar per còpula carnal per tot lo mes de janer primer del present any 1625”,²¹ assegurant-se així, una descendència que Anna Maria i Constantí –els casats l’any 1618– encara no havien pogut donar.

¹⁸ Arxiu de Protocols de Col·legi Corpus Christi de València (APCCV), 8.786, fol. 26r. Capitulacions matrimonials entre Francesc Cernesio i Caterina Tàrrega. Protocol notarial de Joaquim Monrós, 1 de gener de 1625.

¹⁹ *Ibid.*, fol. 15r.

²⁰ *Ibid.*, fol. 18r.

²¹ *Ibid.*

Amb el matrimoni s'asseguraven una ascensió entre els estrats socio-polítics valencians i, a més, afermaven la possibilitat de llegar el patrimoni dels Tàrrega als seus fills, ja que les hereves del patrimoni eren les dones, tal com ho estipulava Gaspar Tàrrega, que comptava només amb un fill membre d'una ordre religiosa, impossibilitat a obtenir descendència. Amb açò, no volem dir que el patrimoni dels Tàrrega passava directament als germans, doncs el règim foral valencià constituïa el matrimoni mitjançant la separació de béns²² i per tant les dones podien llegar-los a qui elles mateixes decidiren. Ara bé, en expectatives de futur, els fills dels Cernesio podrien reunir un patrimoni, no només per part del cap de família més directe, sinó també del seu avi, Gaspar Tàrrega.

4. LA CONFORMACIÓ DEL PATRIMONI: LA CERCA DEL SENYORIU I LA CONSECUCIÓ DE TÍTOLS

Els Cernesio necessitaven per a la seua ascensió social la compra d'un senyoriu que els permetera poder accedir a posicions socials més elevades. Així, van comprar la baronia de Parcent el 18 de juliol de 1636.²³ Parcent, una població situada en la comarca de la Marina Alta, conformava una petita baronia composada pel Castell de Pop i els llocs de Benigembla i Vernisa. De majoritària població morisca, va sofrir una incursió de la pirateria nord-africana el 1533 en la qual fou capturat el baró, Pere de Pere Andreu, qui fou traslladat a Alger.²⁴ Aquest es va veure obligat a redactar el seu darrer testament, encara captiu, i vinculà les seues possessions en favor del seu fill, Joan de Pere Andreu, qui malauradament perdrà la vida sense testar. Els avatars biològics de la família van fer que la baronia recaigués en 1610 en mans de l'última institució cridada a l'herència: el convent de *Nuestra Señora de las Fuentes*, de la diòcesi d'Osca.²⁵ Sí bé el convent va portar a terme diversos plets per la possessió, pocs anys després el 1635, començà tot un procés per tal de vendre-la, ja que li representava una càrrega econòmica insostenible.²⁶

²² G, Colón; A, Garcia: *Furs de València*, ed. Barcino, Vol. V, Barcelona, 1990, pp. 32-33, Fur V-IV-IV. Podem trobar també informació a: V, Graullera Sanz: *Historia del derecho foral Valenciano*, València, Tyrís, 1994, pp. 108-110.

²³ AHN, *Sección Nobleza*, PARCENT, C.46, D.1, Escritura de la venda de la baronia de Parcent.

²⁴ *Ibid.*, C, 46, D.4, Imatge 15 i 4.

²⁵ *Ibid.*, C.47, D.3. Escritura de possessió de la baronia de Parcent a favor del Convent.

²⁶ *Ibid.*, C, 46, D. 7. Llicència del nunci de la Santa Seu en virtut de les butlles pontifícies per a la venda de la baronia per part del Convent aragonès de *Nuestra Señora de las Fuentes*. Precedit d'un memorial del procurador del Convent enviat al nunci de la Santa Seu, per tal d'informar-lo del greuges que suposava tenir la baronia de Parcent a disposició del convent.

La venda de la baronia va ascendir a les 30.000 lliures, tot i que amb diverses condicions i sobretot a l’espera de les resolucions favorables del Papa Urbà VIII i l’acceptació del nunci de la Santa Seu a Madrid, com també de l’autorització reial, que permeteren trencar el vincle fundat per Pere de Pere Andreu. Francesc i Constantí Cernesio, espavilats i ansiosos per l’adquisició d’un senyoriu, van reunir una quantitat de diners que, segons hem vist per les seues activitats econòmiques no els suposava un gran esforç i així, després de les resolucions favorables de les institucions, es convertiren en barons de Parcent. De la compra es desprèn que, amb l’adquisició de la baronia, no buscaven els seus beneficis econòmics directes a partir de la seua explotació, sinó que allò els permetia poder emprendre una carrera d’ascensió social, que d’altra manera els resultaria més complicada. Mentrestant van realitzar diferents compres, la major part d’elles terres a l’horta de València, però també algunes cases a la ciutat, de les quals construïren la seua residència al carrer Cèsar i carrer Carnissers, a la parròquia de Sant Joan del Mercat.²⁷

El següent pas en l’escalada social fou la concessió del Privilegi de noblesa a favor de Francesc Cernesio l’any 1635, per part de Felip IV,²⁸ però serà Constantí qui arribe a obtenir un títol nobiliari, atorgant-li el mateix monarca la distinció de comte i elevant la baronia de Parcent a comtat el 10 de juliol de 1649.²⁹ Cert és, que arribar a València, àdhuc acreditant una condició noble, no tenia la conseqüència de passar a ser noble del Regne fins que foren “armats, habilitats o reconeguts com a tal”.³⁰ Això ve a mostrar-nos que la concessió va ser una gràcia del Rei i suposem que els favors que Constantí havia realitzat en pro de la Monarquia i la seua magnanimitat cap al Regne de València acreditaven el reconeixement del títol. Caldria rastrejar quins altres beneficis va aportar a la Monarquia, immersa aleshores en una guerra amb França pel control del Principat de Catalunya, que havia afectat directament al territori germà del sud. Fóra com fóra el que venia a assegurar el títol era una condició de preeminència, estatus i dignitat per tal de rebre un tractament de reputació i honor que, a més, donava accés a participar de les Corts i Parlaments, així com de les congregacions de nobles, com les Juntes d’Estament Militar i d’Electes d’Estaments.³¹

²⁷ *Ibid.*, C. 21, D.7, Carrer Cèsar. *Ibid.*, C.25, D.4. Carrer Carnissers.

²⁸ J. Pastor Fluixà: “Nobles i cavallers al País Valencià”, en *Saitabi*, nº 43, València, 1993, p. 28.

²⁹ AHN, *Secció Noblesa*, PARCENT, C.218, D.1, Imatge 62. Còpia del títol de comte atorgat per Felip IV a Constantí Cernesio a 10 de juliol de 1649.

³⁰ J. Pastor Fluixà: “Nobles i cavallers...”, p. 23.

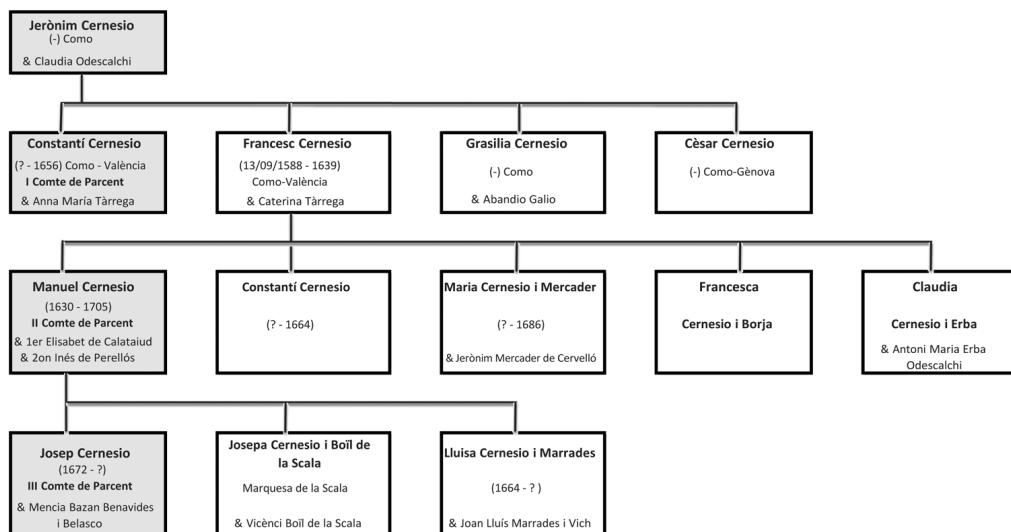
³¹ AHN, *Secció Noblesa*, PARCENT, C.218, D.1. Imatge 62.

5. PASSOS PER A LA CONSOLIDACIÓ: MATRIMONIS I TRANSMISSIÓ DEL PATRIMONI

L'atzar biològic va fer que Constantí no poguera tindre descendència i, en canvi, Francesc Cernesio, casat amb Caterina Tàrrega, tingueren cinc fills. D'entre ells, la filla major va ser casada amb un membre de la família Borja, encara per identificar; Manuel ho va fer en primeres núpcies amb Elisabet de Calataiud, filla del comte de Cirat que, no de manera casual, passava durant la primera meitat del segle XVII per grans penúries; i en segones núpcies amb Inés Rabassa de Perellós i Pardo de la Casta, filla del primer marquès de Dos Aigües; el segon fill masculí, Constantí, va morir jove i sense casar; mentre que les altres dos germanes tingueren destins diferents. Clàudia fou enviada a Milà i casà amb el marquès de Mondonico, un destacat senador de l'Estat de Milà, amb la intenció que les relacions amb Itàlia no es trencaren; mentre que Maria fou maridada amb un membre de la família dels comtes de Bunyol. Tot un entramat de matrimonis que arrelaven la Casa al Regne i mantenien vives les connexions amb els Estats Italians.

Va ser, però, el 1656, amb la redacció del testament, quan Constantí Cernesio decidí donar perpetuïtat a la seua Casa a València i creà així el vincle, com a moment fundacional no només d'un fet jurídic d'acumulació patrimonial, sinó com un fet simbòlic de fundació de la Casa i del llinatge que s'allargaria en el temps al País Valencià. És cert que un dels aspectes més importants per conèixer quina fou la actitud vers al futur a l'hora de transmetre el seu llegat i, en definitiva, el seu patrimoni, és l'estudi de la vinculació que compta a hores d'ara amb diversos estudis.³² El llegat de la Casa Cernesio, en aquest cas, situava en mans de Manuel Cernesio la fundació del vincle i l'herència universal: "E institueixch per dret de institució a don Manuel Cernesio, mon nebot, fill legítim y natural de don Francisco

³² No trobem estudis específics sobre la vinculació al País Valencià, en part perquè aquests poden anar lligats a l'estudi de la propietat i el patrimoni, però si que trobem alguns treballs que en fan anàlisi de manera detallada sobre aquest fenomen jurídic. Així doncs, tenim l'estudi de J.Brines i C.Pérez Aparicio: "La vinculació al País Valencià: origen, transmissió i dissolució dels vincles d'En Guillem Ramon Anglesola" en *Homenatge al Doctor Sebastià García Martínez*, vol. III, València, 1988, pp. 229-252; el llibre de J.A, Català Sanz: *Rentas y patrimonios de la nobleza valenciana en el siglo XVIII*, Siglo Veintiuno de España, S.A, Madrid, 1995; o el recent article del mateix autor "Integridad patrimonial, perpetuidad, memoria. Contradicciones de los mayorazgos valencianos en la época moderna", *Studia Historica*, nº 33, 2011, pp. 61-95; i algunes referències a J. Brines Blasco; A. Felipe Orts; M. J. Gimeno San Feliu; C. Pérez Aparicio: *Formación y disolución de los grandes patrimonios Castellonenses en el Antiguo Régimen*, Fundación Dávalos-Fletcher, Castellón, 1995; Però no podem defugir d'alguns estudiosos sobre la propietat que aportaren un bon grapat d'informació com M. Peset: *Dos ensayos sobre la historia de la propiedad de la tierra*, Editoriales de Derecho Reunidas, Madrid, 1982.

Arbre Genealògic: Família Cernesio, Comtes de Parcent (Segle XVII)

Cernesio, mon germà, ab pacte exprés, vincle y condició, y no de altra manera, que no puixa vendre, empenyar, ni enagenar cosa alguna que recayga en ma herència”.³³

Aquest fou un vincle que s’acollia al principi de masculinitat, adoptant un sistema rigorós d’agnació en el qual s’excloïen explícitament totes les dones i s’instava a una línia successòria masculina assenyalant “que sia sempre varó de varó y que les fembres ni sos fills varons no puxen succehir en este mon mayorasgo”.³⁴ Però per tal de garantir la successió *in perpetuum* del vincle i, per tant, del llinatge, en cas que fallara la primogenitura masculina del fill de l’hereu directe s’establiren altres línies successòries que venien a ser: 1) Fills barons i legítims de l’hereu, Manuel; 2) Germà de l’hereu, Constantí; 3) Filla major de Manuel, prenent el cognom Cernesio al matrimoni; 4) Fill baró primogènit de la filla major de Manuel, prenent el cognom Cernesio; 5) Germana major de l’hereu, Clàudia; 6) Germana menuda de l’hereu, Maria.

³³ AHN, *Sección Nobleza*, PARCENT, C, 135, D, 1, Imatges 247-255. Institució del vincle de Constantí Cernesio.

³⁴ *Ibid.*, Imatge 249.

6. MANUEL CERNESIO: HERÈNCIA I CONSOLIDACIÓ PATRIMONIAL

Francesc Cernesio, qui va morir el 1639, va instituir a Manuel, fill baró de major edat, com a hereu universal.³⁵ Uns anys després, el 1656, Constantí, degut a la impossibilitat de tenir descendència, decidí acumular la major part del seu patrimoni material i llegar també el patrimoni immaterial a favor del seu nebot, Manuel.³⁶ Tanmateix, les disposicions testamentàries de l'últim atorgaven bona part del patrimoni al germà de Manuel, anomenat també Constantí, qui rebia terres i censals de Beniferri per un valor que arribava a les 40.000 lliures. Malauradament, Constantí moriria sense haver pogut casar i la fortuna familiar que es destinava a les seues mans passà també al germà major, Manuel. Va ocórrer igual en els béns de la mare, qui destinava la seua herència, com a compensació, per a Constantí i que finalment recauria en Manuel. L'atzar i els capritxos de la mort li llevaren la vida al seu germà baró però li llegaven un patrimoni, que d'altra manera, s'haguera dispersat. Cal assenyalar que Manuel també es convertirà en hereu d'alguns béns patrimonials del seu oncle resident a Itàlia, Cèsar. Aquest, punt clau de la Companyia comercial a Gènova i nexa de la família entre ambdues vores de la Mediterrània occidental, li llegava béns i rendes a Itàlia. Així per exemple tenia el dret a cobrar 4.853 lliures de la Seca de Venècia i dels Monts de Pietat de Roma o 250 del Banc de Sant Ambrós de Milà.³⁷ A més del títol i la baronia, Manuel, heretava també la Casa-Palau situada a Sant Joan del Mercat, que durant el període aniria adquirint una imatge que cada vegada més representaria l'alçada social dels seus hostes.³⁸ També disposava de l'anomenada Casa del Jardí, per l'hort i el jardí que tenien els comtes, situada prop del pont de les Mealles, com a símbol de l'exquisidesa nobiliària i, en part, cortesana de l'època.³⁹

D'altra banda, el jove Manuel mirà d'incrementar el seu patrimoni a la Marina, sumant a allò que disposava al comtat de Parcent les terres d'al·luvió del riu Girona: Setla i Mira-rosa.⁴⁰ Manuel Cernesio signà el contracte per 25.800 lliures davant del notari Ignasi Martínez el setembre de 1659,⁴¹ i

³⁵ *Ibid.*, C.218, D.1, Imatge 61. Còpia del testament de Francesc Cernesio, 9 de febrer de 1639.

³⁶ *Ibid.*, C.135, D.1, Imatge 274. Testament de Constantí Cernesio.

³⁷ *Ibid.*, Imatge 684-655. Inventari *post-mortem* instant a realitzar per Josep Cernesio en 1705.

³⁸ *Ibid.*, Imatge 137-521.

³⁹ *Ibid.*, Imatges 625-630.

⁴⁰ *Ibid.*, C.27, D.1. Actes de compra de Setla i Mira-rosa que inclouen diversos tipus de documentació.

⁴¹ *Ibid.*, Imatge 5. Documents notarials referents a la compra de Setla i Mira-rosa, 7 de setembre de 1659.

el mateix mes el procurador del comte feia convocar Consell General als pobles per comunicar que definitivament la senyora Vicenta Çapena havia venut els pobles i ara es convertien en vassalls del comte don Manuel Cernesio.⁴² De la mateixa manera, l’any 1669, i després de diferents previsions d’adquisició de la senyoria de Beniferri, entre les quals es trobaven les seues germanes, finalment amb una sentència arbitral a la mà, Manuel es convertí en senyor del lloc.⁴³ La suma patrimonial adquirida pels membres de la família i que, després d’alguns processos, anà a parar a llurs mans, conformà un sòlid llegat que va proporcionar al nou cap de família una base molt ferma. A més sabem que Manuel Cernesio passarà a ser membre de l’Ordre de Montesa, el 28 de desembre de 1659.⁴⁴

Però, aquesta massa patrimonial s’havia de conjugar amb una decidida aposta per la política matrimonial. Podríem dir que Manuel Cernesio va ser el principal gestor de l’estratègia de maridatge, acompanyat segurament pels familiars que encara eren vius a aquells moments, com la tia Anna Maria, que restaria l’única adulta del conjunt familiar. Manuel va signar les capitulacions matrimonials, com ja hem apuntat, amb Elisabet de Calataiud, filla de don Josep Calataiud i Pallàs, senyor d’Agres i Damiata Carrós, filla del comte de Cirat. El matrimoni s’acordava el 6 d’abril de 1659 i venia a instituir un dot de 10.761 lliures, de les quals més de la meitat, 6.778 lliures, eren en concepte de béns sitis que Josep Calataiud entregava a Manuel. Si bé el dot era un poc més elevat que el que havien aportat les seues mare i tia, tampoc ho era en una quantitat extraordinària. De tota manera, la sort del matrimoni no fou l’esperada i malgrat que va nàixer una filla, Lluïsa Teresa Cernesio, la mare va morir abans de poder llegar un fill baró, convertint-se Teresa en l’única hereva.⁴⁵ Manuel concertaria el segon matrimoni amb Inés Rabassa de Perellós, filla del primer marques de Dos Aigües⁴⁶ i, per tant, d’una posició social –pel que fa al títol nobiliari– considerablement més elevada de la cònjuge del primer matrimoni.

Com a part de l’estratègia matrimonial, hem de dir que Manuel s’afanyà en buscar un bon matrimoni per a la seua filla primogènita. Caldria remarcar que, en aquest sentit, tots els subjectes –masculins i femenins– participaren de manera activa en la construcció i evolució del llinatge. La importància conjugal per al govern de la Casa era clara, i la

⁴² *Ibid.*, Imatge 46-57.

⁴³ *Ibid.*, C.44, D.4. Imatge 10-21.

⁴⁴ Així consta a la relació de membres de l’Ordre de Montesa elaborada el 1689 i que es reproduïx a la revista *Documenta*, nº 1, Montesa, 1992. També a l’AHN, *Sección Noblezas*, PARCENT, C.64. D.6, Imatge 11.

⁴⁵ *Ibid.*, C.135, D.1, Imatge 4-6. Tot i no disposar de les capitulacions matrimonials originals, hem pogut comprovar gràcies a les declaracions que es van fer al plet que Lluïsa Cernesio amb Josep Cernesio, la quantitat que va disposar per al casament.

⁴⁶ *Ibid.*, Imatge 6.

preferència del baró monopolitzava les formes d'institució de l'exercici de poder, però deixava, tot i la seua preferència, a les dones com a aptes per a l'herència i el govern. Juguen, de manera evident, un paper fonamental els homes i les dones que conformen l'estratègia d'ascensió social, per això maridar una de les filles suposava a la Casa un fort empeny.⁴⁷ Així mateix, ho va ser per a la Casa dels Cernesio, qui convindria el matrimoni de la filla amb el comte de Sallent, el 26 d'octubre de 1678.⁴⁸ Manuel establí un dot per a maridar la seua filla de 22.000 lliures, pactats en uns extensos i detallats capítols matrimonials. Aquesta quantitat la podem considerar com a indicador de com va evolucionar, al compàs de la seua ascensió social, la despesa realitzada als dots, reflectint l'increment just del doble del dot que havia constituït el seu matrimoni. Les 22.000 lliures estaven per damunt del que Jorge Catalá ha considerat el valor nominal dels dots aportats per la noblesa valenciana durant el segle XVII,⁴⁹ període en el qual s'assenyala una major mobilització patrimonial en concepte de dots, on l'import mitjà –sense comptar la noblesa estrangera– es situa en 19.881 lliures. Això suposa que Manuel s'instaurava a l'alçada de la noblesa de primera classe, sumant que més del 50,9% del dot representaven diners en efectiu. Quedaria, però, esperar un fill, que vindria el 1672 amb el naixement de Josep Cernesio, fruit del segon matrimoni amb Inés Rabassa de Perellós, qui acabaria de traçar una política matrimonial ascendent al emparentar amb la noblesa castellana.

7. ENTRE EL REGNE DE VALÈNCIA I ELS ESTATS ITALIANS

Ha quedat destacada la idea de l'ampli ventall social que servia de marc de relacions als Cernesio, que no solament es limitava a les que pogueren tindre en el seu àmbit d'actuació local, sinó que els tentacles de les seues activitats econòmiques i socials abastien punts importants de la Mediterrània occidental. Manuel Cernesio fou enviat de jove a estudiar a Ferrara junt al seu oncle, el aleshores Cardenal Benet Odescalchi, futur Papa Innocenci XI,⁵⁰ establint un nexa clau que podria servir de pont entre els Estats Italians i els regnes ibèrics de la Monarquia Hispànica. A més, les relacions

⁴⁷ Aquestes idees en: I, Amparo Baixauli: *Casar-se a l'Antic Règim. Dona i família a la València del segle XVII*, València, PUV, 2003; O, Oliveri Korta: *Mujer, Casa y Estamento en la Guipuzkoa del siglo XVI*, Gipuzkoa, Diputación Foral de Gipuzkoa, Departamento de Cultura y Euskera, 2009.

⁴⁸ AHN, *Sección Nobleza*, C.135, D.1, Imatges, 45-57. Capitulacions matrimonials.

⁴⁹ J. A. Catalá Sanz, "El coste económico de la política matrimonial de la nobleza valenciana en la época moderna", en *Estudi. Revista de Historia Moderna*, nº 19, València, 1993, pp. 171-175.

⁵⁰ AHN, *Sección Nobleza*, PARCENT, C.46, D.6, Imatge 10-11.

amb Benet van continuar vigents amb un gran nombre de serveis encomanats al comte de Parcent, peça principal de la família resident a València. Al 1660, cinc anys després d’haver deixat el bisbat de Novara, Benet es va posar en contacte amb Manuel perquè “*Pietro Dugal suppone di havere alcuni suoi intiressi in Valenza sopra i quali desidera il favore e la protizione di vostra signoria*”; El 1673 li donà les gràcies per haver acollit al P. Antoni Fernández, membre de la Companyia de Jesús, a la seua casa: així com per diversos favors que havia fet a Fèlix Leonard Scabio i San Francesco o a Palavicino,⁵¹ que amplien la xarxa de favors i serveis del comte de Parcent i ens apropen a la seua destacada funció a la València del segle XVII dintre del conjunt familiar. A més, en el moment de l’exaltació de Benet com a Papa Innocenci XI, trobem un nou nexa de comunicació, a través de Livi Odescalchi, cosí-germà de Manuel qui, des de la seua residència a Roma, complia els encàrrecs encomanats per aquest. Podem afirmar, a més, que les relacions entre ambdues bores de la Mediterrània occidental van estar vives també amb altres personatges, com Carles Borromeo –qui aconseguiria formar part de l’Ordre del Toisó d’Or gràcies a les gestions de Manuel⁵² o Carles Odescalchi,⁵³ germà de Benet.

El que és cert, és que la imatge del comte de Parcent a València va millorar durant el període esmentat, en part per les relacions que tenia establertes a l’altra bora de la Mediterrània occidental. Sobretot a partir de la notícia d’exaltació del Papa, significat en aquest cas que el comte es convertia en un representant de la família papal a València. A l’entorn del comte va brollar tot un allau de felicitacions que venien a incrementar l’estatus social de la seua Casa. Podem imaginar que el seu voltant més immediat va felicitar el comte per la bona notícia, però sabem, a través de la correspondència i de les actes d’institucions, que foren moltes les personalitats i corporacions que el van complimentar. Les cartes van arribar de diferents punts de la geografia i totes venien a apuntar el mateix: felicitacions i recordatori que els llaços que havien existit en algun moment –foren forts o dèbils– continuaven vigents. Així arribaran cartes des de l’Escorial, del marquès de Castelnovo i del comte de Paredes; des de Madrid, de la duquesa de Béjar; des de Saragossa, de Josep de Borja i Llançol; des de Sinarques, de la comtessa de Sinarques; o des de Gandia, de Melchor de Borja i Centelles,⁵⁴ entre d’altres. Especial interès va tindre el nunci de la Santa Seu i arquebisbe de Cesària, qui envià carta el 14 d’octubre de 1676 des de Madrid, sorprenent-se que Manuel estiguera a territoris ibèrics, fet que corrobora la idea que aquest viuria entre les dos vores de la Mediterrània occi-

⁵¹ *Ibid.*, C. 50, D. 5, Imatge 51, 53 i 61. Cartes de Benet Odescalchi a Manuel Cernesio.

⁵² *Ibid.*, Imatge 5. Carta de Carles Borromeo a Manuel Cernesio a 21 de maig de 1678.

⁵³ *Ibid.*, Imatge 18-22. Cartes de Carles Odescalchi a Manuel Cernesio (1670-1672).

⁵⁴ *Ibid.*, Imatge 76-88. Cartes de diferents nobles al comte i comtessa de Parcent.

dental. Igualment les institucions es van apressar a donar a conèixer la seua joia per la nova elecció del conclave cardenalici. Així ho feren a més d'algunes institucions civils –virrei, Ciutat i Junta dels 36 de la Costa–, algunes eclesiàstiques –capítols de Xàtiva i bisbe d'Oriola– i les Ciutats més importants del Regne –Alacant i Xàtiva–. Destacava la Ciutat de València que en junta del Consell Secret decidia anar a la Casa-Palau del comte i activar tot un protocol per tractar-lo de manera diferenciada quan aquest accedira a la Casa de la Ciutat,⁵⁵ i convocant una jornada festiva,⁵⁶ per a que tothom celebrara l'elecció. Una demostració pública que afegia una consideració social més elevada a la família Cernesio, en uns moments en els que la seua Casa havia anat situant-se entre les primeres de la noblesa valenciana.

Així, davant la consolidació que representà l'emparentament amb famílies d'alt nivell social i cultural com també l'exaltació de l'oncle com a Papa, la Casa mirava d'estar a l'alçada dels esdeveniments. En conseqüència al Regne de València es relacionaren també en aspectes culturals i de mecenatge artístic de la ciutat, posicionant-se en un lloc de preeminència. Podem destacar algunes donacions sacres realitzades a la Parròquia de Sant Joan del Mercat el 1682, gràcies a la qual el comte es convertiria, en poc de temps, en una de les personalitats de principal rellevància, essent soterrat a l'altar major.⁵⁷ Aquest mecenatge es constatà amb l'encàrrec de la construcció del cor que va costejar amb 2.700 lliures,⁵⁸ sumat l'entregaria d'altre important donatiu a favor del clergat de Sant Joan amb diferents relíquies, entre elles les de Innocenci XI.⁵⁹ Però a més del mecenatge artístic i material relacionat de manera clara amb l'art i la simbologia religiosa, el comte de Parcent va tindre una estreta relació amb el grup de novadors valencià com Crisòstom Martínez i també Joan Baptista Coratjà, amb la intenció que l'últim exercira el magisteri privat al seu fill, Josep, d'aleshores 13 anys.⁶⁰ A tot això caldria afegir la possessió d'una voluminosa biblioteca situada a la Casa-Palau, disposant de tres grans estants que albergaven, ni més ni menys, la quantitat de 911 títols.⁶¹

⁵⁵ *Ibid.*, Imatge 69. Acta del Consell Secret de la Ciutat de 31 d'octubre de 1676.

⁵⁶ *Ibid.*, Imatge 70. Pregó públic de 28 d'octubre de 1676.

⁵⁷ *Ibid.*, C. 110, D. 12, Imatge 2. Acta de la Junta de l'Església de Sant Joan del Mercat.

⁵⁸ *Ibid.*, Imatges 63-88. Es conserven els 29 capítols de contracte per a la “construcció del trascoro y silleria” de l'Església que es signaren entre el comte de Parcent i l'escultor valencià, Marc Angós.

⁵⁹ *Ibidem*, Imatge 89.

⁶⁰ Segons una carta de Petrei -professor jesuïta del Col·legi Imperial de Madrid- Coratjà “trabajó un curso phylósófico con idea algo extraña para el hijo del conde de Parcent”, citat en P. Más i Usó: *Justas, academias y convocatorias literarias en la Valencia barroca (1591-1705). Teoría y práctica de una convención*, (Tesis doctoral inédita), Valencia, 1993, p. 527.

⁶¹ AHN, *Sección Nobleza*, PARCENT, C.135, D.1, Imatge 529-582. Inventari *post-mortem* de Manuel Cernesio.

8. EL RELLEU DE JOSEP, III COMTE DE PARCENT I LA GUERRA DE SUCCESIÓ

Josep Cernesio, fill primogènit del matrimoni de Manuel amb Inés de Perellós, va pactar les capitulacions matrimonials el 1688 amb una dona de la noblesa castellana. Així, s’emparentava amb Mencía de Bazán Benavides, filla dels marquesos de Santa Cruz, donant el salt matrimonial a Castella. Aquesta, entregarà un dot de més de 60.000 lliures en concepte de matrimoni, fet que sobrepassava tots els dots que s’havien pagat en anterioritat⁶² i indica la posició social que havia assolit la família. El 1700 Manuel complia els 70 anys i després d’haver gestionat, al llarg de la seua vida, un gran patrimoni material i immaterial, potser veuria el moment que el seu fill baró Josep, aleshores amb 28 anys i amb una formació i vitalitat majors, agafara el seu relleu en alguns esdeveniments públics.

Així ho custodia i acredita la documentació relativa a l’ambaixada que el Regne de València enviava a Madrid en 1701 per complimentar el nou rei, Felip IV d’Aragó i V de Castella, i per a la que fou designat ambaixador don Josep Cernesio Odescalchi.⁶³ Que apareguera preeminentment Josep i que fóra escollit com a ambaixador del Regne en un moment crucial per a la Monarquia com aquest, no era casual. Tot i que les Juntes d’Estatuts s’havien posat en marxa per preparar l’ambaixada des del moment que la reina va informar que Felip V era el nou monarca –per haver acceptat el testament de Carles II–, l’ambaixada presidida pel comte va haver d’esperar la seua sortida fins el 6 de març de 1701.⁶⁴ Amb un cerimonial protocol·lari i un carruatge pompós,⁶⁵ Josep va eixir en direcció a la Cort on va tindre, el 20 d’abril, audiència pública amb el Rei per complimentar-lo en nom del Regne de València. Aquell primer contacte el faria arrossegar una

⁶² Referències indirectes: *Ibid.*, C.118, D.8, Imatge 3. Les capitulacions es realitzaren a 19 de setembre de 1688. També a: J. A. Catalá Sanz, “El coste económico...”, p. 169, l’autor apunta a un dot de 68.666 lliures.

⁶³ Biblioteca Valenciana. Catàleg de la Biblioteca [en línia]. “Documentos de D. José Cernesio como embajador del Reino de Valencia en Madrid” [Consulta: 2/07/2012] <<http://bv.gva.es/>> p. 1. C. Pérez Aparicio: *Canvi dinàstic i Guerra de Successió. La fi del Regne de València*, València, Edicions 3 i 4, Biblioteca d’Estudis i Investigacions, 2 vols., 2008, vol. II, p. 178.

⁶⁴ Les qüestions referides a l’espera de l’ambaixada les podem trobar al “Documento de D. José Cernesio como embajador...”, així com al *Diario de Josep Vicent Ortí i Major* (ed. Bancaixa), p. 77 i també les ha tractat Pérez Aparicio: *Canvi dinàstic...*, pp. 178-179.

⁶⁵ V. Ortí i Major, *Diario de lo sucedido en la ciudad de Valencia desde el día 3 del mes de octubre del año de 1700 hasta el día 1º del mes de septiembre del año de 1715*, manuscrit existent a la Biblioteca Universitaria de València, sgt. Ms. 460. Ha sigut transcrit i publicat recentment per Vicent Josep Escartí, amb el títol *El Diario (1700-1715) de Josep Vicent Ortí i Major*, ed. Bancaixa, València, 2007, p. 13. Es relata el cerimonial de partida de València de Josep Cernesio.

fidelitat borbònica que s'allargaria durant els anys següents. Entre d'altres, es veurà plasmada en la participació de les Juntes de l'Estament Militar, on en 1703, es postulava com a Elet amb motiu de la decisió de Felip V d'alterar les línies successòries establertes al testament de Carles II i donar prioritat a la Casa de Borbó, i així inserir la Reial Carta en el llibre on havien quedat enregistrades anteriorment les clàusules testamentàries de Carles II.⁶⁶ A més, formaria part dels membres insaculats a les bosses de la Diputació de la Generalitat per Carles II, però de gust de Felip V va restar insaculat fins el 26 de desembre de 1706 quan Carles III el va extreure.⁶⁷

El 7 de març de 1705 moria el seu pare, Manuel, i Josep passava a prendre el títol de comte just en un moment d'alta tensió política a València, tot i que les funcions de *pater familias* ja les venia desenvolupant públicament de manera clara des de l'inici del segle. Així doncs, les primeres rebel·lions a la Marina van fer situar les terres del comte de Parcent al costat del candidat austriacista que lligava amb les demandes que els vassalls havien fet durant la Segona Germania, al 1693. A València, la situació no estava més calmada, sobretot amb l'avançada de Basset cap a la Ciutat que va aixecar una impaciència de la classe política borbònica, fent que, entre d'altres, el comte de Parcent fóra un dels primers a postular-se en l'ajuda al monarca. Així, va oferir cavalls i pistoles per a completar la precària guarda virregnal.⁶⁸ Tanmateix, i com bé ho relata Carme Pérez Aparici, la sort va córrer a favor del partit de Carles d'Àustria, i amb l'entrada de Basset, el 16 de desembre de 1705, Josep Cernesio va escollir el camí de la fugida de la Ciutat i del seu trasllat a la Cort, "por causa de las turbaciones que ha padecido esta Ciudad [València] fué del punto y estimación del conde (...) ponerse a los pies de Su Magestad, manifestando lealtad y fidelidad".⁶⁹ Josep, però, va deixar a València la seua dona i el patrimoni, emprenent un viatge que el portaria a formar part d'uns dels contingents borbònics integrat per nobles que havien fugit de la Ciutat i que es van reunir a Xiva per posar-se a les ordres del comte de las Torres, comandant de les tropes borbòniques.

Mentrestant, Mencía de Bazán, comtessa de Parcent, qui quedà protegida pels murs del convent de Santa Úrsula, veia com cada dia la tensió a la ciutat s'incrementava, fins el punt d'anar ocupant-se alguns palaus dels nobles que havien abandonat la ciutat i sent saquejats altres. El 7 de gener 1706 es va saquejar la seua Casa-Palau i també el convent de la Mercé,

⁶⁶ Arxiu del Regne de València (ARV), *Real*, 561, fol. 159v. Acta de l'Estament Militar de 13 de novembre de 1703.

⁶⁷ Pérez Aparicio: *Canvi dinàstic...*, vol. 2, p. 538.

⁶⁸ *Ibid.*, p. 148.

⁶⁹ AHN, *Sección Nobleza*, PARCENT, C.134, D.2, Imatge 48. El procurador del comte, el 1708, relata així, a un plet, els fets que van esdevindre durant la Guerra.

confiscant “tapisseries, joies i roba de més valor que el comte havia depositat allà per a la seua custòdia, i el mateix va succeir amb la Casa Jardí, de la qual es van emportar tots els objectes de valor”, segrestaren també tot el servei dels comtes i l’enviaren a Barcelona. Davant dels esdeveniments, la comtessa va decidir eixir de la ciutat els dies següents, just quant les tropes borbòniques decidiren retirar-se dels voltants de València. Fou en aquell moment quan Mencía de Bazán es retrobaria amb Josep Cernesio, qui la portaria a la Cort per reclamar a Felip V una ajuda en la millora de la salut de la comtessa, afectada d’una malaltia que no podem precisar. Després dels tropells que estaven sofrint els comtes de Parcent, i havent-se significat immediatament a favor de la defensa de la causa borbònica, el rei concediria una retirada momentània per a don Josep, qui en aquells moments prenia la decisió de trobar un millor acull de metges a París. Si bé les notícies són escasses, podem corroborar com el 28 de juny de 1706, Felip V escriuria una carta de recomanació destinada al seu avi Lluís XIV a París, per a que acollira a Mencía i Josep.⁷⁰ La Guerra va suposar per al comte tot un anar i tornar de viatges i participacions al costat de Felip V que suposaven un alt cost econòmic.⁷¹ Però els serveis prestats durant tots aquells anys tindrien una gratificant recompensa: Felip V va concedir, l’agost de 1709, el títol de *Grandeza* d’Espanya al comte de Parcent.⁷² Aquesta mercè, posicionava a don Josep Cernesio dintre del grup més privilegiat de la Monarquia, venint a tancar un llarg procés d’ennobliment familiar que arrencava a primeries del segle XVII amb l’arribada de Constantí i Francesc Cernesio.

La concessió de la *Grandeza* d’Espanya venia a arrodonir la culminació d’un procés cap al reconeixement social, aconseguit per entrelaçat de manera òptima diverses estratègies que convertien els Cernesio en destacats nobles. La singularitat de la família, sense perdre contactes amb la branca italiana, prenia forma al País Valencià en la mobilitat social accelerada que va protagonitzar durant el segle XVII destacant en una multiplicitat d’àmbits. Es distingiren en l’esfera econòmica, lligada a una estratègia mercantil que prompte els va portar a una important acumulació de béns, a la compra de senyorijs i la posterior vinculació del patrimoni. Sumaren una decidida estratègia familiar, concertant matrimonis amb els grups poderosos, destinant dots que s’incrementaven a mesura que ascendia la seua posició social. Miraren pel patronatge artístic i el vessant cultural, així com també s’inseriren en els cercles religiosos i participaren

⁷⁰ *Ibid.*, C.226, D.2, Imatge 16. No disposem de la carta però sí d’una referència indirecta.

⁷¹ *Ibid.*, Imatge 18. Cèdula de Felip V de gener de 1710.

⁷² *Ibid.*, C.218, D.1, Imatge 103-104. Còpia del Privilegi de Felip V del títol de *Grandeza* d’Espanya.

en les corrents renovadores de València. Alhora, van tindre la seua representació política, destacant en moments de gran importància com el canvi dinàstic i la Guerra de Successió. Posicionant-se al costat de Felip V, finalment obtindrien el títol de *Grandeza*, reportant-los honors i privilegis que situaven la Casa al vèrtex de l'ascens social i que feien culminar tot un procés de promoció que venia de comerciants a *Grandes* d'Espanya.